گفتاری پیرامون

«وحدت اسلامی» و «تقریب مذاهب»

محمد علی تسخیری

بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله رب العالمین والصلاة والسلام علی سیدنا ونبینا محمد و علی آله الطاهرین واصحابه المنتجبین

قال الله تبارك وتعالی: ان هذه امتکم امة واحدة وانا ربکم فاعبدون

در آغاز سخن درود و تحیات خالصانه خود را به محضر امام بزرگ امت و رهبر معظم انقلاب اسلامی و علمای محترم بلاد نمایندگان مجلس خبرگان تقدیم می‌کنم و از خداوند متعال استقامت در فکر، خلوص نیت و استواری و پایداری در عمل به وظائف و تکالیف الهی برای خود وهمه همکاران مسئلت می‌نمایم.

موضوع سخن حقیر تقریب بین مذاهب اسلامی و لزوم فعالیت و تلاش در راه مصالح امت و التزام به وحدت و همبستگی اسلامی است.

هر چند ضرورت پایبندی به اصول و مبانی فوق الذکر از بدیهیات کتاب وسنت و مورد نظر شارع مقدس و سفارش مؤکد ائمه معصومین علیهم صلوات الله اجمعین است ولی میراث سنگین و تاریخی صدها سال اختلاف و کینه و کدورت و جنگ و نزاع فرقه‌ای و دسیسه‌های استعماری واستکباری در دهه‌های اخیر که تلاش نموده آتش تعصب و لعن وتکفیر وتفسیق را بین مسلمانان رواج دهد آنچنان آسمان برادری بین مسلمانان را تیره وغبار آلود کرده که گاهی لازم است به توضیح واضحات وتشریح وتبیین بدیهیات بپردازیم.

تهاجم سیاسی، اقتصادی، نظامی، فرهنگی و تبلیغاتی دشمان قسم خـورده مسلمین مخصوصا آمریکا و اسرائیل به اسلام وسرزمین‌های اسلامی و لـزوم اتحاد و همبستگی مسلمانان در برابر دشمن مشترک واتخاذ موضع واحـد در مسائل جهانی ضرورت طرح این بحث را دو چندان می‌کند.

در ابتدا لازم است تعاریف مورد نظر خـود را از دو اصـطلاح «وحـدت اسلامی» و «تقریب مذاهب» به اختصار شرح دهم تا حد و مرز آن با «ادغـام مذاهب» یا «الغای مذاهب» یا گذشت از مواضع اصلی و اصول مسلم دینی و مذهبی به منظور شیعه کردن اهل سنت و سنی نمودن شیعیان معلوم گردد:

الف: وحدت اسلامی

«وحدت اسلامی» عبـارت اسـت از: همکـاری و تعـاون پیـروان مـذاهب اسلامی بر اساس اصول مسلم و مشترک اسلامی و اتخاذ موضع عملی واحد برای تحقق اهداف و مصالح عالیه امت اسـلامی و موضـع‌گیـری واحـد در برابر دشمنان اسلام واحترام به التزام قلبی و عملی هر یـک از مسـلمانان بـه مذهب خود.

ب: تقریب مذاهب

تقریب مذاهب به معنای نزدیک شدن پیروان مـذاهب اسـلامی باهـدف تعارف وشناخت مشترکات یکدیگر و توسعه مشترکات به منظور دستیابی به تآلف و اخوت دینی بر اساس اصول مسلم و مشترکات اسلامی و نیز معذور نمودن همدیگر در نقاط مورد اختلاف است.

البته منظور از مذاهب اسلامی، آن دسته از مکاتب فقهی معروف و معتبری هستند که دارای نظام اجتهادی منسجم و مستند به کتاب و سنت‌اند که از نظر ما عبارت‌انداز مذهب حنفی، مالکی، شافعی و حنبلی از اهل سنت و مذهب اثنی عشری، زیدی و بهره اسماعیلی از شیعه ومذهب اباضی که مذهب باقیمانده از خوارج است با تعدیل زیاد.

تاریخ تقریب

مطالعه در تاریخ اسلام در زمان ائمهٔ معصومین و شاگردان آنها نشان از آن دارد که آن بزرگواران با همه اختلافات فکری که با فقهای مسلمین وائمه مذاهب داشتند، لیکن مراوده و مباحثه علمی و رابطه استاد شاگردی همواره بین آنان برقرار بوده است.

جمع کثیری از شاگردان امام باقر و امام صادق علیهما السلام از اهل سنت بوده‌اند.

وبسیاری از آنان از این دو امام بزرگوار نقل حدیث کرده‌اند. از جمله آنها ابوحنیفه ومالک هستند که با وجود اختلافات فقهی، مقام شاگردی آن حضرت را داشته و به آن افتخار می‌کرده‌اند. بر این اساس ما با افراد زیادی روبرو هستیم که از جمله راویان مشترک بین شیعه و سنی هستند و بیش از ده هزار روایت در عمده‌ترین کتب اهل سنت از اهل بیت(ع) روایت شده است.

در عصر بعد از ائمه نیز علمای بزرگ ما امثال شیخ مفید، سید مرتضی، شیخ طوسی، علامه طبرسی صاحب مجمع البیان حتی شهید اول و شهید

ثانی از جمله کسانی بوده‌اند کـه صـاحب کرسـی تـدریس در فقـه مـذاهب مختلف اسلامی بوده در آثار و کتابهای خویش هم شـیوه ارائـه مقـارن فقـه وکلام را رعایت کرده‌اند. آنان ضمن پایبندی به مذهب اهل بیـت هیچگونـه تعصبی در عرضه مطالب نداشته نقل همه اقوال را شـیوه خـود سـاخته و بـا استدلال متین و عملی از آرای خود دفاع می‌کرده‌اند. کتـاب الخـلاف شـیخ طوسی و «المؤتلف من المختلـف» علامـه طبرسـی نمونـه‌ای از ایـن شـیوه پسندیده است.

اصولاً کتابهای استدلالی فقهی ما در گذشته همین سبک و سیاق را کـم و بیش حفظ می‌کرده‌اند.

علمای اهل سنت هم با ابراز علاقه واحترام بـه اهـل بیـت پیـامبر وائمـه معصومین علیهم صلوات آلـه اجمعـین نشـان داده‌انـد کـه هـیچ گونـه کینـه وتعصبی نسبت به آن بزرگواران نداشته‌انـد. اشـعار شـافعی از ائمـه اربعـه و اشعار شعرای فارسی که اکثریت آنان سنی مذهب بوده‌اند گواه بر این مطلب است.

به گونه‌ای که برخی از بزرگان آنها را «سنیان دوازده امامی» لقب داده‌اند.

این مسأله تا آنجا پیش رفته کـه شـیخ محمـد ابـوزهره از شـیوخ معاصـر الازهر درباره ابوحنیفه گفته است:

ننتهي من الكلام السابق الى ان اباحنيفه شيعي في ميوله وآراءه في حكام عصره اي انه يرى الخلافة في اولاد على من فاطمة و ان الخلفاء الذين عاصروه قد اغتصبوا الامر منهم وكانوا لهم ظالمين (ابوحنيفه، نوشته ابو زهره ص

(۱٤۷

هم او بعد از مناظره‌ای که در حضور منصور دوانیقی با امام صادق انجام داد اظهار داشت: «**ما رأيت افقه من جعفر ابن محمد**» و این جمله‌اش نیز معروف است که «**لو لا السنتان لهلك النعمان**» و نیز نقل کرداند که او پیوسته امام صادق را با احترام صدا می‌زد و می‌گفت: **جعلت فداك يا بن رسوله الله**

مرحوم صدوق هم در کتاب الخصال از قول مالک نقل می‌کند که گفت:

كنت ادخل على الصادق جعفر ابن محمد عليهما السلام: فيقدم لي مخدة ويعرف لي قدراً ويقول يا مالك اني احبك فكنت اسر بذلك واحمد الله عليه وكان لا يخلو من احدى ثلاث خصال: اما صائما واما قائما واما ذاكرا و كان من عظماء العباد واكابر الزهاد الذين يخشون الله عزوجل وكان كثير الحديث، طيب المجالسة، كثير الفوائد فاذا قال: قال رسول الله(ص) اخضر مرة واصفر اخرى حتي ينكره من يعرفه...

می‌توان دقیقاً گفت که همهٔ ائمه مذاهب متهم به تشیع شدند بلکه مورد خشم و أذیت دشمنان اهل بیت(ع) قرار گرفته‌اند. مطالعهٔ تاریخ زندگی ابو حنیفه، مالک و شافعی گواه بر این مطلب است.

تأسیس دار التقریب بین المذاهب الاسلامیه در قاهره

در زمان معاصر «مسئله تقریب مذاهب» وارد دوره جدیدی شد. حضور مرحوم شیخ محمد تقی قمی در قاهره و تاسیس دارالتقریب و پیوستن

علمای بزرگ شیعه امثال مرحوم کاشف الغطاء، مرحوم شرف الدین، ملا صالح مازندرانی، آیت الله العظمی حکیم، علامه هبهٔ الدین شهرستانی، علامه سید محسن امین عاملی و... به آن و حمایت عظیم مرحوم آیت الله العظمی بروجردی از این طرح و همکاری وی با شیوخ الازهر امثال شیخ محمود شلتوت، شیخ عبدالمجید سلیم ، شیخ سلیم البشری شیخ الباقوری و دیگران روابط حوزهٔ علمیه قم وجامع الازهر را به پیش راند تا جایی که الازهر کتب شیعه امثال مجمع البیان طبرسی والمختصر النافع محقق حلی را به طبع رساند وفتوای معروف به رسمیت شناختن شیعه از سوی شیخ محمود شلتوت شیخ بزرگ الازهر صادر شد ولی پس از دو دهه این حرکت به علت فوت برخی از رهبران آن خاموش شد و مجله خوب آن یعنی رسالهٔ الاسلام پس از چاپ شصتمین شماره متوقف شد.

تأسیس مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی در تهران

در ادامه فعالیتهای دارالتقریب، پس از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی ایران ودر ابتدای رهبری رهبر معظم انقلاب حضرت آیت الله خامنه‌ای معظم له امر به تأسیس مجمع التقریب نمودند، این مجمع از ابتدای تأسیس گام‌های بلندی را در راه تقریب برداشته وفعالیت‌های زیادی نموده است که در ادامه شرح خواهم داد و از آنجا که دعوت به تقریب ، دعوتی منطقی، هماهنگ با روح کتاب وسنت و منسجم با تعالیم پیامبر اکرم و ائمهٔ معصومین علیهم صلوات آله اجمعین بوده و هست با موفقیتهای بسیاری قرین بوده است.

پایه‌های فکری تقریب

دعوت به تقریب مذاهب بر پایه‌ها واصول فکری متعددی مبتنی است که همه ریشه در کتاب وسنت دارد و یا از پشتوانه رعایت مصالح امت که امری مورد پذیرش عقلا است برخوردار می‌باشد، برخی از این مبانی عبارت‌اند از:

۱ ـ اصول مشترک

تعدد مذاهب به طور طبیعی نشان از اختلاف مسلمانان در پاره‌ای از باورهای کلامی و فقهی دارد. که این نتیجه طبیعی آزادی اجتهاد واختلاف انسانها در برداشتهای فکری تحت تأثیر ظروف و شرایط تربیتی است. ولی نباید فراموش کرد که اصول اعتقادی، کلامی، فقهی واخلاقی ما وجه اشتراک بسیار دارد. برخی از علما مشترکات را تا ۹۵ درصد در امور فقهی وحتی اعتقادی برآورد می‌کنند. این امر در مورد امور اخلاقی تقریباً به صد در صد می‌رسد.

در اصول و پایه‌های عقیدتی، ایمان به خداوند متعال، صفات الهی، ارسال رسل، انزال کتب، بهشت، جهنم، جزای اعمال و... ونیز ضروریات شریعت از نماز و روزه وقبله، حج و زکات و امر به معروف و نهی از منکر همه یک نوع می‌اندیشیم و باور داریم. اختلاف، در فروع و شاخه‌های این مسائل است: مثل توحید صفات، حدود عصمت، اجزای وضو و... تکیه بر اصول و عناصر مشترک در عقیده و عمل از ارکان وحدت اسلامی و تقریب مذاهب است.

۲ ـ اصل وحدت

اصل وحدت مسلمانان وامت واحده بودن آنان ریشه در قرآن و سنت نبوی وسیره ائمه مسلمین دارد. گذشته از آیات فراوان و روایات بسیار که ضرورتی برای ذکر و تکرار آن نمی‌بینیم سیرهٔ امیرالمؤمنین وائمه معصومین علیهم صلوات اله اجمعین الگوی عملی ولازم الاتباع ما است.

امیر المؤمنین با اینکه بطور قطع خلافت را حق خود می‌دانست اما می‌فرمود:

»فلما مضى عليه السلام تنازع المسلمون الامر من بعده. فو الله ما كان يلقى في روعى ولا يخطر ببالي ان العرب تزعج هذا الامر من بعده ـ صلى الله عليه و آله وسلم ـ عن اهل بيته ولا انهم منحوه عني من بعده. فما راعنى الا انثيال الناس على فلان يبايعونه فامسكت يدى حتى رأيت راجعة الناس قد رجعت عن الاسلام يدعون الى محق دين محمد ـ صلى آلله عليه وآله وسلم ـ فخشيت ان لم انصر الاسلام واهله ان ارى فيه ثلما او هدما تكون المصيبة به على اعظم من فوت ولايتكم التي انما هي متاع ايام قلائل، يزول منها ماكان، كما يزول السراب، او كما يتقشع السحاب فنهضت في تلك الاحداث حتى زاح الباطل وزهق واطمأن الدين وتنهنه«

والبته که آن حضرت در تمامی مدت خلافت خلفا بر بیعتش وفادار بود. خیرخواهی جامعهٔ اسلامی، نصیحت خلفا، ارائه مشورت صادقانه به آنها، اجازه به اصحاب و یارانش برای تصدی منصبهای حکومتی و کمک به خلفا و... همه نشان از تقدم مصالح عامه بر منافع شخصی بود.

این شیوه در سیرهٔ فرزندان آن حضرت امام مجتبی و امام حسین و نیز

امام چهارم زین العابدین و امام باقر علیهم السلام ادامه یافت. دعای امام چهارم برای اهل ثغور در صحیفه طیبه‌اش و نیز کمک امام باقر به دولت اموی در امر ایجاد سکه رایج اسلامی گواه این امر است.

۳ ـ اصل اخوت و برادری بین مسلمانان

شیوه رفتار ائمهٔ معصومین با مخالفین وسفارش‌هایشان به شیعیان برای حسن همزیستی و حفظ روابط برادرانه بیشتر از آن است که در این مختصر بگنجد ولی از باب نمونه به چند حدیث شریف این گفتار را متبرک می‌سازم.

ـ عن ابي عبدالله (علیه السلام) انه قال: من صلي معهم في الصف الاول كان كمن صلى خلف رسول الله (صلى الله عليه وآله) في الصف الاول (وسائل، ج ۸، باب ٥، ص ۲۹۹)

ـ وعنه علیه السلام: اوصيكم بتقوى الله عزوجل ولا تحملوا الناس على اكتافكم فتذلوا ان الله تبارك وتعالى يقول في كتابه «وقولوا للناس حسنا» ثم قال: عودوا مرضاهم واشهدوا جنائزهم. واشهدوا لهم وعليهم، وصلوا معهم في مساجدهم (وسائل، ج ۸، باب ٥، ح ۸، ص ۳۰۱)

و عن معاوية ابن وهب قال: قلت له: كيف ينبغي لنا ان نصنع فيما بيننا وبين قومنا بين خطائنا من الناس ممن ليسوا على امرنا؟ قال تنظرون الى ائمتكم الذين تقتدون بهم فتصنعون ما يصنعون، فوالله انهم ليعودون مرضاهم ويشهدون جنائزهم ويقيمون الشهادة لهم وعليهم ويؤدون الامانة

الیهم.

٤ ـ مصالح عالیه امت اسلامی

شکی نیست که شیوه رفتاری امیرمؤمنان با خلفای هم عصر خویش ونیـز سفارشات ائمه معصومین علیهم السلام به شیعیان علاوه بر همـه ریشـه‌هـای قرآنی مبتنی بر یک اصل اساسی بوده و آن تقـدم مصـالح امـت اسـلام بـر مصالح ومنافع شخصی، گروهی وحتی مذهبی. امروزه نیز که تهاجم و تکالب استکبار بر امت اسلام سراسر جهان اسلام از شرق آسیا تا غرب افریقـا و در خود آمریکا و اروپا اقلیت‌های اسلامی را فرا گرفته و به اصطلاح دشمن بیخ گوش ما در کمین نشسته قطعا مصلحت ما در ائتلاف، ترک منارعه، همکاری وتعاون است نه در اختلاف و تنازع و خرده‌گیری از یکدیگر. ایـن شـیوه‌ای است که بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران حضـرت امـام خمینـی قـدس الله نفسه الزکیهٔ پیوسته به آن سفارش می‌فرمودند و در فتاوای ایشان مخصوصا پیرامون احکام حج، نماز جماعت و... پایبندی به آن کاملا آشکار و روشن است.

اهداف و برنامه‌های مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی

مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی بر اساس مبانی فوق و به امر رهبـر معظم انقلاب تاسیس شده وشورای عالی و مجمـع عمـومی آن متشـکل از دهها عالم سنی و شیعه ایرانی و غیر ایرانی می‌باشد.

اهداف اصلی از تشکیل مجمع عبارت است از:

الف: کمک به امر احیا و گسترش فرهنگ و معارف اسلامی و دفاع ازحریم قرآن کریم و سنت پیامبر

ب: کوشش در راه ایجاد آشنایی و تفاهم بیشتر بین علما، متفکران وپیشوایان مذهبی جهان اسلام در زمینه‌های اعتقادی، فقهی، اجتماعی وسیاسی

ج: گسترش اندیشهٔ تقریب بین اندیشمندان وفرهیختگان جهان اسلام وانتقال آن به توده‌های مسلمان و آگاه کردن آنان از توطئه‌های تفرقه‌انگیز دشمنان

د: کوشش در راه تحیکم واشاعه‌ی اصل اجتهاد و استنباط در مذاهب اسلامی

هـ: سعی در ایجاد هماهنگی و تشکیل جبهه واحد مقابل توطئه‌های تبلیغاتی و تهاجم فرهنگی دشمنان اسلام بر اساس اصول مسلم اسلامی

و: رفع بدبینی‌ها وشبهات بین پیروان مذاهب اسلامی

برنامه‌های مجمع نیز در محورهای زیر سازمان داده شده است:

الف: برنامه‌های تحقیقاتی

این قسمت از برنامه‌ها در شهر مقدس قم متمرکز است و با همکاری جمعی از فضلای بزرگوار انجام می‌پذیرد. کارهای تحقیقاتی که تا به حال

انجام شده است عبارت است از: تحقیقات در زمینه فقه و اصول مقارن، تشخیص وجوه و عناصر مشترک و نیز موارد اختلافی، احادیث مشترک مذهب اهل بیت با محدثان اهل سنت که تا به حال مجلدات فراوانی از آن به طبع رسیده است، تفسیر مقارن، راویان مشترک و زمینه‌های تاریخی که تا به حال کتب بسیاری از علمای اهل سنت در ذکر فضائل اهل بیت و زندگی نامه آنان تحقیق ومنتشر شده است.

ب: برنامه‌های آموزشی

این قسمت از برنامه‌ها در تهران و در دانشگاه مذاهب اسلامی اجرا می‌شود. تربیت نسلی از جوانان شیعه وسنی از داخل و خارج کشور که علاوه بر مذهب خود، سایر مذاهب اسلامی را نیز به صورت مقایسه‌ای مطالعه کرده با آن آشنا شوند در این دانشگاه مورد نظر است. تا به حال مذهب امامی، شافعی وحنفی در این دانشگاه تدریس شده و تدریس سایر مذاهب هم از برنامه‌های آینده ما است.

علاوه بر این دوره‌های رسمی که طبق ضوابط وزارت علوم، انجام می‌شود. برخی دوره‌های کوتاه مدت هم تحت عنوان سفیران تقریب آموزش داده می‌شود. در این برنامه‌ها فضلای اهل سنت که به عنوان روحانیون حج اعزام می‌شدند احکام حج را طبق مذاهب مختلف اسلامی آموزش می‌بینند.

ج ـ برنامه های مطبوعاتی و انتشاراتی

مجمع جهانی تقریب اسلامی تاکنون علاوه بر دهها جلد کتاب در زمینه

مختلف فقهی، اصولی، تاریخی، تفسیری، وحدیث و رجال سه مجلـه را نیـز به زبان عربی و فارسی منتشر کرده است که عبارتند از: فصلنامه عربی رسالۀ التقریب، دو ماهنامۀ فارسی اندیشه تقریب و ماهنامه خبری پیک تقریب

د: برنامه‌های بین‌المللی

این برنامه‌ها شامل امور زیر می‌شود:

برگزاری سالانه کنفرانس بزرگ وحدت در تهران، برگـزاری سـمینارهای وحدت در داخل و خارج کشور، سمینار بزرگداشت سید جمال الـدین اسـد آبادی، کنگره بزرگداشت آیت الله العظمی بروجردی و شیخ محمود شـلتوت در تهران وقـم، همکـاری در برگـزاری کنگـره علامـه سـید شـرف الـدین همچنین شرکت مستمر در کنفرانسهای بین المللی در خارج و داخل کشـور، که آمار نشان می‌دهد که تا به حال در یکصد وپنجاه اجـلاس اسـلامی بـین المللی شرکت کردیم.

اعزام هیأتهای علمایی برای دیدار از مجامع علمی وشخصیت‌ها در خارج از کشور و نیز دعوت از علمای بزرگ اهل سنت بـرای دیـدار از جمهـوری اسلامی و حمایت از جماعتهای تقریب از دیگر برنامه‌های بین‌المللی ما بوده است.

تا به حال هزاران تن از علمای شیعه و اهل سنت در برنامـه‌هـای مجمـع در داخل وخارج شرکت نموده‌اند و ده‌هـا جلـد کتـاب حاصـل مقـالات و مذاکرات آنها به زیور طبع آراسته شده است.

هـ: ارتباط با مراکز علمی مهم جهان اسلام

ارتباط مستمر و برنامه‌ریزی شده با مراکز مهم علمی، فرهنگی و تبلیغاتی اسلامی جهان اسلام محور دیگر فعالیتهای مجمع بوده است. در این راستا مراکز ومجامع مهم زیر قابل ذکر است.

مجمع بین المللی فقه اسلامی (جده)، اتحادیه جهانی علمای اسلامی(بیروت)، رابطة العالم الاسلامی (مکه)، جمعیة الدعوة الاسلامیة (لیبی) مؤسسۀ آل البیت (اردن) مؤسسۀ آیسیسکو (مغرب) حرکت بانکداری اسلامی اعم از بانک توسعه اسلامی و سایر بانک‌ها.

آثار فعالیت‌ها و برنامه‌های مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی

پانزده سال تلاش و فعالیت مجمع و مؤسسات همسو در داخل و خارج از کشور در زمینه‌های مختلف آثار و برکات زیادی را در بر داشته است که به اختصار به ذکر آنها می‌پردازم.

۱ـ رسمیت یافتن اجتهاد در مجامع علمی معاصر. امروزه دیگر باب اجتهاد بسته نیست واکثریت قاطع علمای بزرگ جهان اسلام به لزوم فتح باب اجتهاد پی برده به آن عمل می‌کنند تشکیل مجمع بین المللی فقه اسلامی و حضور سالانه بیش از یکصد و بیست تن از مجتهدان جهان اسلام جهت ارائه فتاوای جدید در مسائل فقهی مخصوصا در مسائل مستحدثه و رسمیت داشتن این مجمع از نظر سازمان کنفرانس اسلامی گواهی بر این مطلب است.

۲ ـ پذیرش اندیشۀ «تقریب مذاهب» از سوی علما ومتفکران جهان اسلام و تشکیل مراکز ومجامع تقریبی متعدد در کشورهای مختلف.

۳ ـ برگزاری کنفرانس‌های وحدت در کشورهای مختلف.

٤ـ مطرح شدن مکتب اهلب بیت در مجامع علمی جهان اسلام وترویج مرجعیت علمی آنان

٥ ـ تدوین استراتژیهای تقریب مذاهب از سوی شخصیت و سازمان‌های مختلف اسلامی از جمله مؤسسه آیسیسکو (که به تصویب سران کشورهای اسلامی هم رسیده است) و مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی.

٦ ـ استقبال روشنفکران، دانشگاهیان، اهالی مطبوعات و اهل قلم از اندیشهٔ تقریب.

٧ ـ انزوای افراطیون وکسانی که دیگران را به هر بهانه‌ای تکفیر می‌کنند وقدرت یافتن خط اعتدال و میانه‌روی

٨ ـ صدور فتوای حرمت تکفیر مسلمانان از سوی علمای جهان اسلام. از جمله آخرین فتوایی که جدیداً صادر شده متن فتوایی است که در کنفرانس بین المللی اسلامی در کشور اردن از سوی جمع کثیری از علمای شیعه و سنی صادر شده است. متن کامل این فتوای مهم در اختیار حضرات نمایندگان محترم مجلس خبرگان قرار می‌گیرد خلاصهٔ آن هم در روزنامه‌های معتبر کشور چاپ شده است. وبسیار مناسب است که در اینجا پیشنهاد کنم اعضای محترم مجلس خبرگان که همگی از مجتهدان هستند فتوایی مشابه این فتوا تهیه و امضا نمایند. مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی آمادگی دارد تا آن را در سرتاسر دنیای اسلام منتشر سازد.

٩ـ فتوای بسیاری از علمای جهان اسلام مبنی بر جواز اقتدای پیروان مذاهب اسلامی به یکدیگر.

١٠ ـ تقویت روح وحدت وهمبستگی در جوامع اسلامی و آگاهی علما

و اندیشمندان ونیز توده‌های مردم بر ضرورت پیروی از این خط اصیل اسلامی و قرآنی.

موانع تقریب

علی رغم همهٔ موفقیتها و آثار مثبت حرکت تقریب در جهان امروز، این اندیشه مصلحانه ووحدت بخش با موانعی هم در داخل و خارج کشور روبرو بوده است که به برخی از آنها اشاره می‌کنم.

۱ـ جهل و تعصب عوام، که باید توسط علما و بزرگان راهنمایی و هدایت شوند تا از تحریک احساسات سایر مسلمانان دوری نمایند.

۲ ـ عدم توجه برخی از بزرگان به شرایط جهانی و خطراتی که در تفرقه افکنی نهفته است. باید توجه داشت که استکبار جهانی مترصد شکار کردن حرکات و سخنان ما حتی در مجامع محدود و خصوصی است تا با بزرگ‌نمایی آن و نشر در روزنامه‌ها و وسایل ارتباط جمعی به آتش خاموش کدورتهای تاریخی بنزین بپاشد و آن را شعله ور سازد.

۳ ـ افراطی گری برخی گروه‌های تکفیری مثل وهابیت که نه تنها تشیع بلکه اعتزال و تصوف و حتی اشاعره را هم تکفیر می‌کنند.

٤ـ توطئه‌های استکبار جهانی و در رأس آن آمریکای جنایتکار که نمونه‌هایی از آن را در پاکستان، افغانستان، عراق و لبنان شاهد هستیم.

۵ ـ سرسپردگی برخی از حکام و سیاستمداران به ظاهر مسلمان وتفرقه افکنی آنها بین مسلمانان جهت تحکیم حکومتهای خویش یا خوش رقصی برای استعمار.

٦ـ وجود برخی روایات ضعیف در منابع حدیثی فریقین.

پیشنهادات

در اینجا مناسب می‌بینم پیشنهاداتی خیرخواهانه جهت تالیف قلوب و وحدت صفوف امت اسلامی ارائه نمایم:

۱ ـ وزارت محترم ارشاد نسبت به امر نشر کتابهای مذهبی شیعه و سنی مراقبت بیشتری به عمل آورد تا مطالب تفرقه‌افکنانه برخی از کتاب‌ها باعث فتنه‌انگیزی بین مسلمانان نشود.

۲ ـ صدا وسیما جمهوری اسلامی ایران در پخش فیلم‌ها، سریال‌ها ومصاحبه‌های مذهبی و تاریخی در شبکه‌های داخلی و برون‌مرزی به امر تقریب مذاهب و دوری از آثار منفی برخی برنامه‌ها توجه بیشتری مبذول دارد.

۳ ـ حضرات آقایان علما و مجتهدان بزرگوار مخصوصا اعضای محترم مجلس خبرگان با صدور فتاوای علمی و مستند مسلمانان را از تکفیر و تفسیق یکدیگر برحذر داشته هر گونه سب و لعن و ناسزاگویی را منع نمایند.

٤ـ حضرات آقایان علمای بلاد و روحانیون معظم مردم را از برخی افراط و تفریط‌هایی که در عزاداری‌ها ومراسم مذهبی گاهی در گوشه و کنار دیده می‌شود منع نمایند. در این راستا لازم است کسانی را که به امر مداحی و مرثیه خوانی برای ائمه معصومین علیهم صلوات الله اجمعین می‌پردازند بیشتر راهنمایی و ارشاد نمایند.

۵ـ اجلاس مجلس خبرگان قطعنامه‌ای دربارهٔ وحدت اسلامی و تقریب مذاهب صادر نماید. (در این زمینه قطعنامه‌ای را تهیه و پیشنهاد کرده‌ام تا در صورت پذیرش سروران گرامی منتشر گردد)

٦ـ در حوزه‌های علمیه شیعه تدریس و تحقیق فقه مقارن و فرهنگ تقریب گسترش یابد و در حوزه‌های علمیه اهل سنت نیزاین امر رایج گردد.

۷ ـ برادران اهل سنت توجه کنند که بر طبق آیات شریفهٔ قرآن واحادیث حضرت رسول(ص) از جمله حدیث ثقلین اهل بیت پیامبر مرجعیت علمی امت را برعهده دارند. سیره عملی خلفا وائمه مذاهب هم نشان می‌دهد که آنان هم این امر را قبول داشته‌اند. و به آن عمل می‌کرده‌اند.

بنابراین لازم است که منابع حدیثی اهل سنت توسعه یافته واحادیث وارده از سوی ائمه اهل بیت هم مورد استناد قرار گیرد. همچنان که شیعیان به احادیث اهل سنت رجوع می‌کنند.

۸ ـ علمای محترم و محققین شیعه و اهل سنت تلاش نمایند منابع حدیثی خود را از نظر میزان درجه صحت و ضعف برخی از روایات مورد بازنگری قرار دهند.

۹ ـ دیدارهای متقابل علمای شیعه و سنی در داخل و خارج کشور درایجاد آشنایی وتفاهم بیشترین آنها آثار پربرکتی دارد. مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی در فراهم آوردن بستر این اقدام وگسترش آن آمادگی لازم را اعلام می‌نماید.

نصیحتی برادرانه:

درپایان این گفتار لازم می‌دانم نصیحتی برادرانه به همه مسلمانان اعم از شیعه و سنی داشته باشم.

برادران عزیز: قرآن مجید، سنت پیامبر اکرم، سیرهٔ معصومین و ائمه مذاهب و نیز مصالح عالیه اسلام بر ما حکم می‌کنند که از افراط و تندوری پرهیز کرده، از لعن وتکفیر وتفسیق یکدیگر دوری نمائیم. استکبار جهانی وصهیونیسم امروزه نقاط بسیاری از سرزمین‌های اسلامی را در تصرف خویش دارند و نقاط بسیار دیگری را نیز محاصره کرده در معرض خطر قرار داده‌اند از راه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی، نظامی وتبلیغاتی ما را مورد تهاجم قرار داده تلاش می‌کنند همه راه‌ها را بر روی ما ببندند. ایجاد تفرقه وبرادرکشی بین مسلمانان در جای جای دنیای اسلام به منظور تضعیف امت اسلام و سلطه بر منابع ، سرزمینها و ثروتهای خداد ما از برنامه‌های آنان است. بر همهٔ ما مخصوصا علما، اندیشمندان، اهل قلم ومنبر و همه صاحبان نفوذ ، احزاب، گروه‌ها ودستجات است که در این دریای پرتلاطم و امواج هولناک توطئه ودشمنی، کینه‌های تاریخی را فراموش کرده، یا موقتا کنار بگذاریم، شرایط ما شرایط مسلمانان صدر اسلام در جنگ احزاب است، بیایید با یکدیگر در ساختن سنگرهای دفاعی همکاری کنیم و از دشمنان مشترک غافل نشویم. بدانیم هر کس دعوت به تفرقه وتنازع کرد دانسته یا ندانسته آب به آسیای دشمن ریخته و جبهه مسلمین را تضعیف نموده است. دعوت کنندگان به تفرقه ودشمنی بین شیعه وسنی، نه شیعه هستند و نه سنی. بیایید ضمن حفظ وفاداری و پایبندی به مذهب خویش نسبت به سایر مسلمانان ادب واحترام را رعایت کرده دست در دست یکدیگر در برابر

دشمنان مشترک متحد باشیم .

اللهم انصر الاسلام والمسلمين واخذل الكفار والمنافقين.
اللهم انصر ولي امر المسلمين و حماة الدين وعساكر الموحدين بحق محمد و آله الطاهرين.

والسلام عليكم ورحمة الله وبركاته